

SZOLGÁLTATÁSOK

- A szolgáltatói szektor a GDP termelésének és növekedésének szempontjából is a legjelentősebb gazdasági szektor Magyarországon. Ez azért is fontos, mert a szolgáltatások súlya egy gazdaságban annak fejlettségének egyik mércéje.
- Itthon a szektor a foglalkoztatás területén is vezető szerepet tölt be. Ennek nemi egyenlőségi jelentősége is van, hiszen a szolgáltatói szektorban a többen női dolgozók aránya világszerte. Magyarországon ez az arány 55%, míg az iparban és a mezőgazdaságban kevesebb, mint 30%.
- A szolgáltatás-külkereskedelem nem ilyen domináns hazánkban, viszont értéke így is jelentős. Ráadásul a szolgáltatás-külkereskedelmet már csak azért is érdemes kiemelni, mert a külkereskedelem kapcsán hajlamosak vagyunk kizárólag materiális javak cseréjére gondolni.
- A szolgáltatásokhoz köthető beruházások a legtöbb ágban a nemzetgazdasági átlag felett nőttek. Jelentős kivétel a kereskedelem/ gépjárműjavítás területe.
- 2019 utolsó negyedében a magyar turizmus és vendéglátás folytatta a szolgáltatások között egyedülálló növekedését.

Jelen Infojegyzet a [Szolgáltatások című Infotabló sorozat első kiadását](#) kíséri. Célja, hogy ismertesse a szolgáltatói szektorral kapcsolatos legalapvetőbb információkat, alátámassza a szektorral foglalkozó Infotabló sorozat jelentőségét, illetve szövegesen összegezze annak legfontosabb üzeneteit.

A gazdaság szerkezete

A materiális és nem materiális javak előállításának szempontjából a gazdaság többek között az alábbiak szerint rendszerezhető ([Francia Nemzeti Statisztikai és Gazdaságtudományi Intézet](#) & [BBC Bitesize](#)):

- **Elsődleges szektor:** Azon tevékenységek, amelyek célja a természeti javak és erőforrások kinyerése, tehát ide tartozik a mezőgazdaság, az erdészet, a halászat és a bányászat.
- **Másodlagos szektor:** A természeti javak és erőforrások különböző mértékű feldolgozására irányuló tevékenységek. Ide sorolhatók az ipar különböző ágazatai.
- **Harmadlagos szektor (szolgáltatói szektor):** Olyan szakirányú tevékenységek adják, amelyek elsősorban nem egy fizikai termék előállításával foglalkoznak, de mégis kielégítik a társadalom tagjainak bizonyos szükségleteit. Piaci és nem piaci alapú szolgáltatások is léteznek. Az előbbi csoportba tartozhatnak egyebek között különböző pénzügyi, turisztikai, vendéglátási és kereskedelmi szolgáltatások, míg az utóbbi általában egyes állami tevékenységeket foglal magában, például a közigazgatást, a közegészségügyet, a közoktatást vagy a szociális ellátást. A leginkább tudásintenzív szolgáltatásokat, mint az infokommunikációs, a tanácsadói és kutatás-fejlesztési szolgáltatásokat, gyakran egy külön negyedik szektorként kezelik. Ettől függetlenül ezek esetében ugyanúgy szolgáltatásokról beszélünk.

A SZOLGÁLTATÁSOK TÉRNYERÉSE

A szolgáltatások részesedése a világgazdaságból folyamatosan nő a 20. század eleje óta, így a harmadlagos szektor már évtizedekkel ezelőtt a világgazdaság legfontosabb szektorává tudott válni. A fejlődés eleinte a legfejlettebb gazdaságoknak volt köszönhető ([Encyclopaedia Britannica](#) & [Deloitte](#)). Jelenleg is náluk a legnagyobb a szolgáltatások részaránya, ami átlagosan túllépi a GDP kétharmadát. Mára viszont az alacsony és közepes jövedelmű országok összesített GDP-jének is több mint felét adja a szektor ([Attiah, 2019](#) & [Deloitte](#)). A szolgáltatások nem csak a gazdasági termelés, hanem a foglalkoztatás szempontjából is rendkívül jelentősek. A Világbank 2019-es [adatai](#) szerint, a

szektor adja a világ foglalkoztatásának 49%-kát. Ez a szám a magas jövedelmű országok esetében 75%, az EU esetében 72%, az alacsony és közepes jövedelmű országok esetében pedig 44%. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 2019-es éwertékelő [anyaga](#) világszinten a **szolgáltatói szektorban foglalkoztatottak arányának további növekedését** vetíti előre, elsősorban a mezőgazdaság rovására. Továbbá kiemeli, hogy ez a trend jó **lehetőséget ad a munkakörülmények javítására**, viszont ennek elérése külön erőfeszítéseket feltételez, hiszen sok országban a szolgáltatói szektor is komoly hiányosságban szenved ezen a téren.

A szolgáltatások rendkívül gyorsan érték el a fent leír kiemelt pozíciójukat. Míg az ipar évszázadok alatt tudta csak megelőzni a mezőgazdaságot, mint vezető gazdasági tevékenységet, a szolgáltatások egy generáció alatt törtek az élre ([Encyclopaedia Britannica](#) & [Deloitte](#)). Ráadásul a folyamat során **néhány ország**, mint Sri Lanka vagy India a **mezőgazdaság alapú gazdaságról egyből a szolgáltatás alapú modellre ugrott** anélkül, hogy domináns ipart alakítottak volna ki. **Ez szembe megy a hagyományos fejlődési modellel**, ami szerint a mezőgazdaság alapú gazdaságból egy erős ipari szektor kialakításán át vezet az út a szolgáltatások vezető szerepe felé ([The Economist](#), 2011).

A szolgáltató szektorra való átállás legfontosabb oka a **termelés gépesítése**, ami egyre több humán munkaerő kapacitást szabadított fel. A világgazdaság fejlődésével és egyre összetettebbé válásával viszont **új munkalehetőségek** is teremtődtek olyan **termelést kiegészítő vagy segítő szerepkörökben**, amik nem kötődtek közvetlenül a kézzelfogható javak előállításához. Ilyen például a disztribúció, a menedzsment, a pénzügyek vagy az értékesítés ([Encyclopaedia Britannica](#)). Emellett **sok más tényező** is befolyásolta a szolgáltatói szektor gazdasági súlyának növekedését, többek között ([Encyclopaedia Britannica](#) & [Dr. Gonda](#), 2019):

- az állami foglalkoztatás bővülése;

- a társadalom fogyasztási kapacitásának bővülése az átlagos jövedelemnövekedésnek köszönhetően;
- az emberek szükségleteinek (pl. egészséges életmód), elvárásainak (pl. a változatosabb és színesebb életstílus vágya) és fogyasztási szokásainak változása;
- megnövekedett szabadidő;
- a várható élettartam növekedése;
- a női foglalkoztatás bővülése;
- az új szolgáltatásokat lehetővé tevő technológiai fejlődés.

A SZOLGÁLTATÓI SZEKTOR SAJÁTÓSÁGAI

A szolgáltatói szektor sajátosságai

A harmadlagos szektor több okból is eltér a többitől. Először is non-materiális; **nem kézzel fogható termékeket állít elő**, hanem emberi tevékenységet bocsajt áruba. Ez **több szempontból is egyedivé teszi** a szolgáltatásokat. Az **árazás** tekintetében például elmondható, hogy mivel a szolgáltatások minősége az őket végző emberek teljesítményén múlik, azok értékét sokszor nehezebb pontosan megállapítani, mint egy kézzelfogható termékét ([Kenton](#), 2020).

Továbbá, a **modern technológiákon alapuló szolgáltatások eddig nem látott kihívások elé állítják az állami szabályzó szerveket**, hiszen:

- Rendkívül gyorsan fejlődnek, így felborították a hagyományos szabályozási modellt, ami lassan kialakított és hosszú időre érvényben maradó szabályokon alapult (Eggers, Turley és Kishnani, 2018).
- Gyakran újfajta szervezeti és működési formákat hoznak létre, ezzel megváltoztatva a szabályozás fogalmi és funkcionális kereteit (Eggers, Turley és Kishnani, 2018). Az Uber fuvarközvetítő cég például több helyen is betiltásra került. Egyes helyeken, például Londonban hosszú szabályozási viták után kellett leállnia, míg másol – többek között Magyarországon –, inkább a hagyományos taxis szolgáltatások

védelmében tett lépések okán (BBC, 2019). Az utóbbi rávilágít az újszerű szolgáltatások potenciálisan társadalmilag is felforgató hatására is.

- Végül pedig, olyan új technológiai és szabályozási kérdéseket vetnek fel, mint a digitális személyes adatok tulajdonjoga és felhasználási feltételei vagy az olyan algoritmusok, amelyek belső működése nem lekövethető.

A szolgáltatások a nemek gazdasági egyenlőségének szempontjából is jelentősek. A szolgáltatói szektor bővülése hozzájárult a női munkavállalók arányának növekedéséhez. Ennek oka, hogy olyan munkahelyeket teremtett, amelyekben a nők nem szenvednek hátrányt a munka fizikai elvárásai miatt, mint mondjuk egyes ipari ágazatokba, sőt, akár komparatív előnyben is lehetnek a férfiakhoz viszonyítva. Ez az előny származhat kommunikációs és más interperszonális készségekből, illetve abból, hogy sok szolgáltatás a magánéletben is inkább a nők által végzett otthoni tevékenységeket foglalja magába, ezáltal logikus belépési pontot teremtve a nők számára a munkapiacra (Ngai & Petrongolo, 2017).

Mindezt alátámasztja, hogy a világ női munkavállalói a szolgáltatói szektorban koncentrálnak, a nők 57%-a valamilyen szolgáltatói munkát végez, míg a férfiak esetében ez az arány 47% (ILO, 2018). A nők a szociális és egészségügyi ellátás, az adminisztratív tevékenységek és az oktatás területén vannak a leginkább túlsúlyban (ILO, 2020). Természetesen a női munkavállalók arányának eddigi és várt jövőbeli növekedése fontos társadalmi változásokat is magával hoz a női szerepek megváltozásának formájában, ami elsősorban a fejlődő országokban jelenthet radikális változást a jövőben (Lipowiecka, 2017 & ILO, 2018).

A SZOLGÁLTATÁSI SEKTOR ÉS A GAZDASÁGI FEJLŐDÉS KAPCSOLATA

A szakértők sokáig egyetértettek abban, hogy az ipari forradalom óta a gazdasági fejlődés egyet jelent az iparosodással. A szolgáltatói szektor fejlődésével viszont egyre többen hangsúlyozzák a szolgáltatások szerepét a

gazdaság fejlődésében. A szektor az alábbiakkal tud ehhez hozzájárulni (Lipowiecka, 2017 & Attiah, 2019):

- termelésnövelés;
- a termelési hatékonyság növelése, amit elsősorban a modern technológiákon alapuló pénzügyi, kereskedelmi és logisztikai szolgáltatások hajtanak;
- magasan fizetett munkahelyek teremtése;
- nők bevonása a munkaerőpiacra;
- az elérhető szolgáltatások választékának bővítése és minőségének javítása;
- a gazdaság összetettségének (komplexitásának) növelése;
- versenyelőny kialakítása a nemzetközi piacon.

Mindezek ellenére az ipar továbbra is fontos fejlődési tényező, egyebek mellett mivel (Attiah, 2019):

- sok esetben a többi szektornál sokkal jobb lehetőségeket teremt a tőkefelhalmozásra, ami a gazdasági fejlődés egyik legfontosabb forrása;
- a többi szektornál jobb lehetőségeket kínál a méretgazdaságosságra, vagyis a termelés növekedésével járó egységnyi költségcsökkentésre, ami növeli a hatékonyságot;
- az ipar magas fokú automatizálhatósága rendkívül jó lehetőség a hatékonyság növelésére, szemben sok szolgáltatói ágazattal, például az egészségügyi és szociális ellátás területén, amik olyan emberi munkát követelnek, ami egyelőre nem automatizálható.

Arra tehát, hogy az ipar vagy a szolgáltatói szektor fontosabb a gazdasági fejlődés eléréséhez nincs egyértelmű, mindenhol érvényes válasz. Az viszont megfigyelhető, hogy a legnagyobb részarányú szolgáltatói szektorral rendelkező gazdaságok, vagyis a legfejlettebbek, lassabban fejlődnek, mint azok, amikben a szolgáltatások szerepe kisebb. Ez pedig felzárkózási lehetőséget biztosít a fejlődő országok számára (Attiah, 2019).

Források:

- Attiah, Eman. "[The Role of Manufacturing and Service Sectors in Economic Growth: An Empirical Study of Developing Countries](#)". *European Research Studies Journal*, European Research Studies Journal, 0 (1), 2019., 112-127. old.
- BBC. [Uber loses licence to operate in London](#). 2019. november 25. Utolsó elérés: 2020. március 25.
- BBC Bitesize. [Characteristics of industry](#). Utolsó elérés: 2020. március 24.
- Deloitte. [The services powerhouse: Increasingly vital to world economic growth](#). 2018. július 12. Utolsó elérés: 2020. március 24.
- dr. Gonda György. [A mosoly országa. Sztárszerepben a szolgáltató ipar](#). azuzlet.hu. 2019. május 21. Utolsó elérés: 2020. március 24.
- Eggers, William D., Mike Turley és Pankaj Kishnani. [The future of regulation: Principles for regulating emerging technologies](#). Deloitte. 2018. június 19. Utolsó elérés: 2020. március 25.
- Encyclopaedia Britannica. [Service industry](#). Frissítve: May 28, 2018. Utolsó elérés: 2020. március 25.
- Francia Nemzeti Statisztikai és Gazdaságtudományi Intézet. [Definitions](#). 2018. január 8. Utolsó elérés: 2020. március 22.
- ILO: Nemzetközi Munkaügyi Szervezet. [World Employment Social Outlook: Trends 2019](#). 2019. Utolsó elérés: 2020. március 25.
- ILO: Nemzetközi Munkaügyi Szervezet. [These occupations are dominated by women](#). 2020. március 6. Utolsó elérés: 2020. március 23.
- ILO: Nemzetközi Munkaügyi Szervezet. [Where are the jobs? Employment patterns across sectors and occupations](#). 2018. május. Utolsó elérés: 2020. március 23.
- Lipowiecka, Julia. [The Gender Dimension of Services](#). International Centre for Trade and Sustainable Development. 2017. június 13. Utolsó elérés: 2020. március 25.
- Kenton, Will. [Tertiary Industry](#). Investopedia, Frissítve: 2020. március 13. Utolsó elérés: 2020. március 25.
- Ngai, Rachel és Barbara Petrongolo. [How the rise of the service sector boosted the demand for women workers](#). London School of Economics and Political Science. 2017. július 28. Utolsó elérés: 2020. március 25.
- The Economist. [The service elevator](#). 2011. május 19. Utolsó elérés: 2020. március 23.
- Világbank. [Employment in services \(% of total employment\) \(modeled ILO estimate\)](#). 2019. szeptember. Utolsó elérés: 2020. március 25.